

MUZEJA SĒRIJA

Ferdinands Erdmanis Štolls

SĒŅU PASAULE

MUZEJA SĒRIJA

Ferdinands Erdmanis Štolls

SĒŅU PASAULE

“Es vēl nekad neesmu redzējis neglītu sēni.”

F. E. Štolls. “Latvijas sēnes”

L U A k a d ē m i s k a i s a p g ā d s

Priekšvārds

Šis Muzeja sērijas izdevums veltīts kārtējai unikālajai Latvijas Universitātes Muzeja krājuma kolekcijai, kas veido Latvijas Universitātes identitāti. Grāmata iepazīstina ar ievērojamu personību – Ferdinandu Erdmani Štollu un viņa kolekciju, ko Latvijas Universitātes Muzejam dāvinājusi F. E. Štolla meita Katarīna Bikeriha-Štolla.

Grāmatas sastādītāja Daiga Jamonte lasītāju īsumā iepazīstina ar F. E. Štolla dzīves likločiem, viņa daudzpusīgo zinātnisko un sabiedrisko darbību. D. Jamonte ir pievērsusies F. E. Štolla mikologa pētnieciskajai darbībai un atlasījusi 62 raksturīgākos Latvijas dabā sastopamo sēņu attēlus un zinātnieka citātus, kas pirmo reizi publicēti 1934. gadā izdotajā F. E. Štolla grāmatā “Latvijas sēnes”.

Tieši citāti šajā grāmatā ir aizraujošs materiāls katras sēnes raksturojumā.

Māksliniece Ēra Zalcmāne aplūko zīmējumu tapšanas procesu un rezultātu, ko zinātnieks ir sagatavojis un demonstrējis sabiedrībai. Viņa ir izpētījusi akvareļu tapšanas tehniku, izpildījuma, stilistikas un kvalitātes daudzveidību, kā arī savā rakstā uzsvērusi šī darba pēctecību.

Muzejs ļoti lepojas ar šo kolekciju, kas sastāv no 1329 vienībām, un, pildot savu misiju, uzskata par pienākumu arī plašāku publiku iepazīstināt ar dabas objektiem, to vēsturiskajiem un mākslinieciskajiem aprakstiem.

IVETA GUDAKOVSKA

Ferdinands Erdmanis Štolls un viņa sēņu attēlu kolekcija

1998. gadā mikologa Ferdinanda Erdmaņa Štolla (1874–1966) meita Katarīna Bikeriha-Štolla (*Katharina Bickerich-Stoll*, 1915–2015) Latvijas Universitātes (LU) Botānikas muzejam, tagad – LU Muzejam, izpildot sava tēva vēlējumu, uzdāvināja viņa sēņu akvareļu kolekciju. Korektāk gan būtu teikt – attēlu kolekciju, jo šeit atrodamī arī zīmējumi ar zīmuli, jauktas tehnikas zīmējumi, kā arī fotogrāfijas. Kolekciju pamatā veido F. E. Šolla paša darbi, bet starp tiem ir arī daži citu autoru, tostarp meitas, radītie attēli.

Raksti par F. E. Šolla dzīvesgājumu ir publicēti un pieejami interesentiem, pateicoties mikologa *Dr. emeritus* Edgara Vimbasa publikācijām. Savukārt ornitologs Ruslans Matrozis detalizētāk pētījis F. E. Šolla ornitologa un taksidermista darbību.

F. E. Šolls dzimis 1874. gada 3. oktobrī Daugavgrīvas mācītājmuižā mācītāja ģimenē. Beidzis Rīgas pilsētas ģimnāziju (*Stadt-gymnasium von Riga*), turpinājis mācīties par aptiekāru un pēc tam uzsāka studijas Linneja Dabas vēstures institūtā (*Lineae Naturhistorischen Institut*) Berlīnē, kur apguva dermoplastiku. Paralēli viņš strādāja Berlīnes Zooloģiskajā muzejā (*Zoologisches Museum zu Berlin*). Šajā laikā F. E. Šolls pievērsās ornitoloģijai un iestājās Vācu ornitoloģijas biedrībā (*Deutschen Ornitologischen Gesellschaft*).

1896. gadā jaunais pētnieks atgriezās Latvijā un sāka strādāt par taksidermistu, kā arī gatavoja dzīvnieku preparātus šķīdumā. Jau pirms došanās uz Berlīni F. E. Šolls bija iestājies Rīgas Dabaspētnieku biedrībā (*Naturforscher-Verein zu Riga*), kur no 1896. gada aktīvi darbojās, uzstājoties sapulcēs un publicējot rakstus, bet

no 1904. līdz 1922. gadam bija biedrības muzeja konservators, vāca materiālus muzejam, gatavoja izbāzeņus un preparātus. Biedrības muzeja mantojums vēlāk nonāca Latvijas Dabas muzejā.

Ornitoloģiskie pētījumi F. E. Šollu bieži aizveda uz Sāremā Igaunijā – Vaikas salās viņš apmeklēja Arturu Tomu (*Artur Thom*, 1884–1942). 1910. gadā F. E. Šolls bija viens no domubiedriem, kuri ierosināja izveidot Kihelkonnas bioloģijas staciju Sāremā rietumos, lai pētītu putnu ceļošanu un tos apgredzenotu. Bioloģiskā stacija kļuva par pirmo dabas rezervātu Krievijas Impērijā, tur pulcējās dabaspētnieki, tur arī F. E. Šolls sāka interesēties par mikoloģiju, un tur tapa viņa pirmie sēņu zīmējumi. No 1913. gada lielu uzmanību viņš veltīja Latvijas sēņu izpētei, sāka veidoties sēņu attēlu kolekcija, pētnieks aktīvi publicēja rakstus un lasīja lekcijas par sēnēm, rīkoja sēņu izstādes. F. E. Šolls neievāca sēņu herbārijus, viņš tos izpētīja un zīmēja, reizēm fotografēja. Zīmējumus un fotogrāfijas viņš demonstrēja arī Rīgas Dabaspētnieku biedrības sapulcēs. F. E. Šolla kā mikologa nozīmīgākā diena varētu būt jaunas sēņu sugas – kāpu tintenes *Coprinus dunarum* F. E. Stoll – atklāšana Langeciema (tag. Garciems) smilšu kāpās, par savu atklājumu viņš arī sagatavoja publikāciju. Mūsdienās gan kāpu tintene tiek atzīta nevis par patstāvīgu sēņu sugu, bet par pelēkās tintenes formu.

F. E. Šolls bija ne tikai pētnieks, bet arī skolotājs un aktīvs dabas un dabas aizsardzības popularizētājs, daudz enerģijas viņš veltīja sabiedrības izglītošanai. Sēņu pasauli viņš popularizēja, rīkojot regulāras sēņu izstādes un uzstājoties ar lekcijām. 1934. gadā izdevniecība

---

Ferdinands Erdmanis Štolls 20. gadsimta
pirmajā pusē. Fotogrāfs nezināms,
reprodukcija

“Valters un Rapa” sērijā “Jaunais zinātnieks” izdeva F. E. Šolla grāmatu “Latvijas sēnes” ar autora zīmējumiem, tā ir pirmā mikoloģijas grāmata latviešu valodā. Autors gan lasītājus iepazīstina ar sēņu uzbūvi, to skaistumu un pielietojumu, gan dod padomus, kā sēnes atpazīt. Grāmatu veido trīs sadaļas: vispārīga informācija par sēnēm – bioloģiska rakstura uzzīņas, ziņas par sēnēm tautas kultūrā, sadzīvē un autora tēlojums par Latvijā sastopamajām sēnēm visa gada garumā; otrajā sadaļā autors detalizētāk apraksta atsevišķas sēņu dzimtas, un grāmatas beigās ievietoti padomi sēņu gatavošanai. Lasot šo grāmatu, nav iespējams nejust pētnieka mīlestību pret dabu un sēnēm.

1939. gadā Šollu ģimene pameta Latviju, bet F. E. Šolls turpināja darboties dabas pētniecībā un aizsardzībā. Lēres Dabas aizsardzības un dzimtenes vēstures muzejā Vācijā (*Das Heimatmuseum Leer*) viņš izveidoja un vadīja muzeja dabas nodaļu. Par savu darbību dabas pētniecībā, aizsardzībā un popularizēšanā F. E. Šolls saņēmis Vācijas Valsts Nopelnu krustu (*Bundesverdienstkreuz*).

F. E. Šolls miris 1966. gadā Heselē, Vācijā.

Apjomīgo F. E. Šolla sēņu attēlu kolekciju veido 1329 lapas ar attēliem, lielākoties akvareļiem, kas sakārtoti 134 mapēs pa ģintīm, tie zīmēti no 1913. līdz 1961. gadam, lielākā daļa līdz 30. gadiem. Attēlos redzamās sēnes pamatā ir atrastas Latvijā, nedaudzas Igaunijā, bet pēc Otrā pasaules kara zīmētās sēnes atrastas Vācijā. Plašāka pēckara perioda zīmējumu kolekcija glabājas Latvijas Dabas muzeja arhīvā. Kolekcijas attēli ir anotēti, minimālā informācija ir sēnes nosaukums, atradne, datējums, autors, taču bieži vien sniegta arī plašāka informācija, dažiem akvareļiem pievienots sporu

birumraksts. Šajā “Muzeja sērijas” grāmatā apskatāma vien neliela daļa no šīs lieliskās kolekcijas, kas kalpo sēņu pētījumiem vēl tagad. Šeit publicētie 62 F. E. Šolla zīmējumi izvēlēti, lasot mikologa sarakstīto grāmatu “Latvijas sēnes”. Veidojot šo grāmatu, esam gan ļāvuši stāstīt pašam F. E. Šollam, gan rādījuši Latvijā augošās sēnes – pazīstamās un mazāk zināmās, plaši izplatītās un mūsu mežu retumus.

Kopš F. E. Šolla grāmatas izdošanas mikoloģijas zinātne ir ievērojami attīstījusies, piemēram, sēnes vairs netiek iekļautas augu valstī, kā to lasām šajā grāmatā, bet ir nodalītas atsevišķā sēņu valstī. Tāpat ir mainījušies daudzu sēņu zinātniskie nosaukumi. Autors savā grāmatā parasti sniedz nosaukumu latviešu valodā vai vairākus, ja viņam tādi ir zināmi, kā arī nosaukumus vācu un latīņu valodā. Visos citētajos tekstos un attēlu parakstos ir saglabāti F. E. Šolla dotie nosaukumi (atzīmēti ar zvaigznītēm *...*), bet, ja nosaukums ir mainījies, sniegts arī pašlaik lietotais. Retos gadījumos vienam zīmējumam pievienoti divi citāti no dažādām grāmatas “Latvijas sēnes” nodaļām.

1939. gadā aizbraucot no Latvijas, zinātnieks sēņu attēlu kolekciju paņēma līdzi, un tā glabājās pie viņa meitas, līdz atgriezās Latvijā. Tagad šī kolekcija, kā arī materiāli par F. E. Šolla dzīvi un zinātnieka darbību glabājas LU Muzeja Botānikas un mikoloģijas kolekcijās, kur ir pieejami katram interesentam.

LU Muzejs izsaka lielu pateicību mikologiem *Dr. emeritus* Edgaram Vimbam, kā arī Latvijas Nacionālā dabas muzeja mikoloģēm Initai Dānielei un Diānai Meierei.

Esiet aicināti sēņu pasaulē!

DAIGA JAMONTE

Kāpu tintene *Coprinus dunarum*

BOT15300/8

1925, 28,2 × 22,3 cm, papīrs, akvarelis

Par zinātnieka sēņu zīmējumu pasauli

Latvijas dabas pētnieka Ferdinanda Erdmaņa Štolla kolekcija ir unikāla ar to, ka zinātnieks visas zīmētās un akvarelētās sēnes pats atradis un savācis Latvijas mežos. F. E. Štolls arī dokumentēja sēņu atrašanās vietu, augšanas apstākļus, vidi un citus kritērijus. Ļoti iespējams, ka F. E. Štolls sēnes skicēja konkrētajā vietā dabā un pēc tam mājās veidoja ilustrācijas. Šo akvareļu kolekciju unikālu dara arī tas, ka zinātnieks neveidoja sēņu herbāriju, bet tās dokumentēja nekavējoties. Apbrīnojami, ar kādu precizitāti, rūpību un aizrautību veidoti šie sēņu akvareļi.

Bieži vien pēc sēņu ekspedīcijām F. E. Štolls devās taisnā ceļā uz nodarbībām pie saviem skolēniem, studentiem un izstāžu apmeklētājiem, līdz ņemot gatavus sēņu zīmējumus. Var tikai minēt – cik ilgā laikā tapuši šie zīmējumi, vai tie akvarelēti dabā, tajā pašā vakarā vai nākamajā rītā, vai tika veidotas arī skices? Apskatot visus sēņu akvareļus, var konstatēt, ka tie ir mainīgi: savā izpildījumā, stilistikā un kvalitātē. Tas varētu nozīmēt, ka dažiem darbiem veltīts vairāk laika, bet citi tapuši īsākā posmā.

Apskatot un izpētot F. E. Štolla akvareļus, var secināt, ka autors ir lietojis klasisku akvareļa tehniku, lazējot vienu plānu krāsas slāni virs otra. Dažos gadījumos varētu runāt par kolorētu zīmējumu, kurā nav izteiktas gaismēnas, bet ir skaidri attēlots pamattonis jeb lokālā sēnes krāsa. Taču ir arī darbi, kur faktūras bagātināšanā izmantots krāsainais zīmulis, tuša vai tinte. Apskatot oriģinālus, to var labi redzēt, piemēram, krāsainā zīmuļa faktūra ir labi redzama uz akvareļa lazējuma slāņa, kas rada gluži vai taustāmu lielās dižsardzenes vai tintenes

cepurītes faktūru. Nodrukātos zīmējumos šīs smalkās nianšes vairs nav tik labi pamanāmas, tomēr kopējam iespaidam piešķir nozīmīgu akcentu.

Neapšaubāmi viens no F. E. Štolla talantiem ir perfekta krāsu redze un spēja uzjaukt tieši vajadzīgo akvareļu krāsas toni, kas sēņu attēlošanā ir ļoti svarīgi. Precīzās krāsu izvēles padara šo kolekciju īpaši vērtīgu, nozīmīgu un autentisku. Sēnes attēlotas ar mikoloģisku precizitāti.

Aplūkojot kolekciju kopumā, var secināt, ka zinātniekam dažādu mums nezināmu iemeslu dēļ ir trūcis vienotas koncepcijas sēņu kātiņa pamatnes daļas attēlošanā. Pārlicenošāki ir tie darbi, kuros skaidri redzama sēnes pamatnes daļa. Ilustrācijas ar zāli un sūnām savukārt labi atspoguļo vidi, kurā sēne augusi. Daži darbi vairāk atgādina skices, iespējams, tāds arī bijis zinātnieka mērķis. Veidotas gan brīvas, ātras skices, gan konceptuāli izstrādātas gatavas ilustrācijas.

F. E. Štolla meita Katarīna Bikeriha-Štolla bija miko-loģe un ilustratore, mīlestību pret sēnēm viņa mantojusi no sava tēva. K. Bikeriha-Štolla ne tikai rūpējās par tēva veidotajām ilustrācijām, bet arī pati izdeva sēņu grāmatu "PILZE I" (Bickerich-Stoll K. Taschenbuch der wichtigsten heimischen Pilze I. Leipzig, 1965). Veidojot ilustrācijas šai grāmatai, Katarīna bieži izmantoja tēva pētījumus, pierakstus un zīmējumus, un viņas ilustrācijas pamatā ir mākslinieciski izstrādātas kompozīcijas.

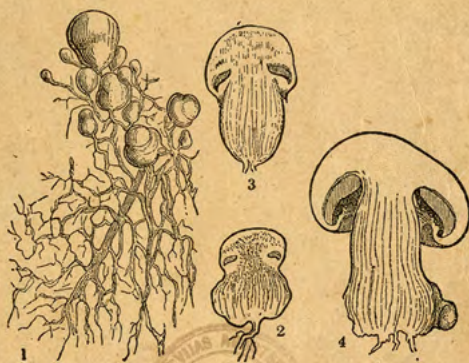
ĒRA ZALCMANE

JAUNAIS ZINĀTNIĒKS Nr. 24/25

F. E. Stolls

Latvijas sēnes

Ar 65 zīmējumiem un 5 krāsainām tabulām

A./S. VALTERS UN RAPA IZD.

“Šo grāmatiņu rakstot, es gribēju norādīt uz dažām mazāk pazīstamām ēdamām sēnēm, gribēju arī mazliet vairot lasītāju zināšanas par sēnēm. Bet bez šiem nolūkiem mani visu laiku valdzināja vēlšanās, lai lasītāji redzētu sēņu lomu meža skaistumā, lai viņi izjustu sēņu dzīves noslēpumus un saprastu, ka maz ievērotās sēnes ir dievišķu domu iemiesojums. Es vēlētos arī, lai šī grāmata latviešos modinātu dziļāku interesi par sēnēm un prieku darboties līdz mūsu dzimtenes pētīšanā. Es ļoti priecātos, ja man rastos daudz talcinieku. Tad šī grāmata pēc dažiem gadiem, pateicoties lietišķajiem līdzdarbiniekiem, varētu iznākt jaunā iespiedumā stipri paplašināta.” (Štolls, 1934: 4)

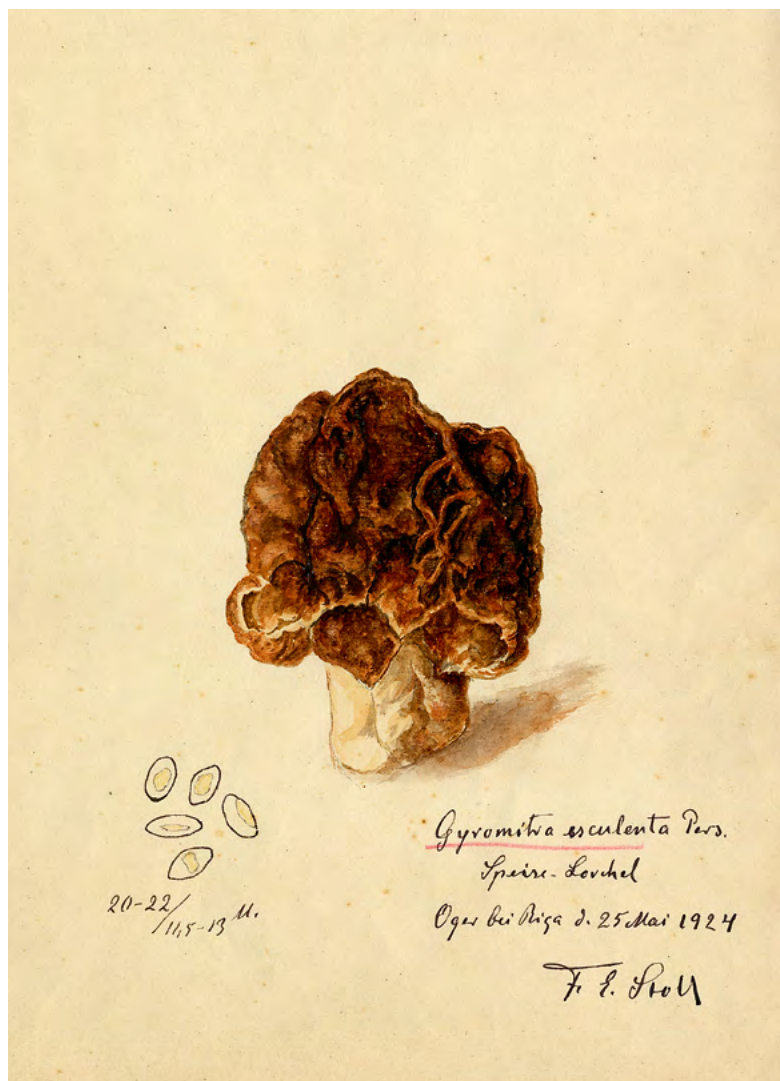
F. E. Štolla grāmatas “Latvijas sēnes” vāks

Divas no lapām ar krāsainām ilustrācijām
F. E. Štolla grāmatā "Latvijas sēnes"

“Jūras mitruma pilni un Golfa strāvas sasildīti vēji veļas zemei pāri un modina snaudošo dzīvību no stingā ziemas miega. Saules spožums izlaužas cauri tumšajiem mākoņiem. Pavasara ūdens pērles steidzas zibošā ātrumā gar sirmā bērza zariem uz leju. Zari šūpojas liegā ritmā. Dzilnīši (*Kleiber, Sitta caesia*) slidinās pa saplaisājušo stumbru. Žūbītes (*Finken, Fringilla sp.*) tricina savu kāzu dziesmu. Pāri pelēkajiem laukiem cīrulis (*Lerche, Alauda arvensis*) ber gavilēdams savas skaņu pērles. Zeme mostas no bezgalīgi garas nakts. Plūst mitri siltā zemes dvaša un draudzīgi pieglaužas vītola (*Salix sp.*) kailajiem zariem. Maigi viņa atver tumšbrūnās pumpuru zvīņas un noskūpsta sudrabortos pūpoliņus. Saulainā uzkalniņā lapu koku mežā daba sāk atmosties. Zilās vizbulītes (*Hepatica triloba* Gilb.) ver savas tumšzilās acis un izbrīnējušās raugās bismārītē (*Marienkäfer, Coccinella sp.*), kas lēnām rāpjas augšā pa salmiņu un kā mirdzošs rubīns aizlido uz lazdu krūmu (*Corylus avellana* L.). Tām seko cīrulīši (*Corydalis sp.*) un vējotnītes (*Anemone sp.*). Zied lazdas un alkšņi (*Alnus sp.*). Starp priedēm salaku puķes (*Pulsatilla sp.*) kaunīgi ceļ gaismai pretī savus tumšos kausiņus. Zem sūnām arī mostas dzīvība. Sēņotnes pavedieni, kas ir tik smalki kā zirnekļu tīkls, ložņā zem sūnu segas un cenšas pacelties augšup. Uz pavedieniem rodas sīkas podziņas. Tās aug arvienu lielākas un laužas cauri sakņu pinumiem un skuju pakaišiem. Kādu rītu sūnās sēd mazs kuprains vīriņš saburzītiem svārkiem, gluži brūns. Saule dedzina viņa muguru.

Stipri sabijies, viņš vēl vairāk saraujas un sakrunkojas. Tad viņš dzird cilvēku balsis un soļus, kas arvienu tuvojas. Jau mazā Mirdza sauc: “Vecmāmiņ, redzi, pirmasis lāčpurniņš!” Viņa steidzas to nolauzt, bet vīriņš ir jau pazudis. “Bērnīņ!” saka vecmāmiņa, “tā nevar lāčpurnus lasīt. Nāc un atsēsties te. Tā, un tad uzmanī tagad! Mežā dzīvo daudz, daudz meža gariņi. Tie ir mazi brūni vīriņi, kas agri no rīta rāpjas ārā no zemes, lai pasildītos saulītē. Viņi ir kautrīgi, bet arī ziņkārīgi. Kad mežā atnāk ļaudis, tie izstiepj kaklus un izpleš platas acis, bet pazūd, tiklīdz tiem tuvojas. Tādēļ jāievēro tā vieta, kur vīriņš stāv, un jāiet tam garām, it kā to nemaz nebūtu cilvēks redzējis. Tad vīriņš izlien no savas paslēptuves un skatās cilvēkam pakaļ. – Tagad ātri jāapgriežas un vīriņš jāsaķer. No bailēm mazais vīriņš paliek gluži stīvs un nevar vairs aizbēgt. Tad var viņu paņemt uz māju līdz. Bet būsīm uzmanīgi! Tagad viņš ir dusmīgs un tādēļ paliek indīgs. Kad viņu iemet vārošā ūdenī, tad tas tik briesmīgi svīt, ka sabojā visu virumu. Daudzi ļaudis no šāda viruma ir saslimuši, un dažs labs pat ir nomiris. Bet, kad vīreli noliek uz palodzes karstā saulē vai arī iebāž karstā maizes krāsni, tad viņš pamazām iztvaicē savus sviedrus, arvienu vairāk saraujas, izžūst galīgi un nomirst. Visu savu indi tad viņš ir gaisā izpūtis un, kad to ieliek zupā, vairs nevar kaitēt.” Mirdza domīgi noraudzījās vecmāmiņā un pazuda. Pēc maza brīža viņa, priedīgi lēkādama, nāca atpakaļ. “Redzi, vecmāmiņ, es viņu noķēru!” (Štolls, 1934: 8–9)

*Rumpucis, ķervele, bisīte
(*Helvella esculenta*)*
Parastā bisīte (*Gyromitra esculenta*)
BOT15329/4
1924, 28,4 × 22,4 cm, papīrs, akvarelis

“Pēc silta pavasara lietus viscauri parādās indīgie rumpuči (*Hellvella esculenta* Pers.). Vīri, sievas un bērni kurvjiem uz rokas iet uz mežu un atgriežas mājās ar bagātīgu lomu. Šur un tur, bet daudz retāk par rumpučiem parādās skuju un jauktu koku mežos smailie lāčpurni (*Morchella conica* Pers.). Tie ir tumši brūni.” (Štolls, 1934: 9)

---

*Smailais lāčpurns (*Morchella conica*)*

BOT15359/3

1934, 28,5 × 21,9 cm, papīrs, akvarelis

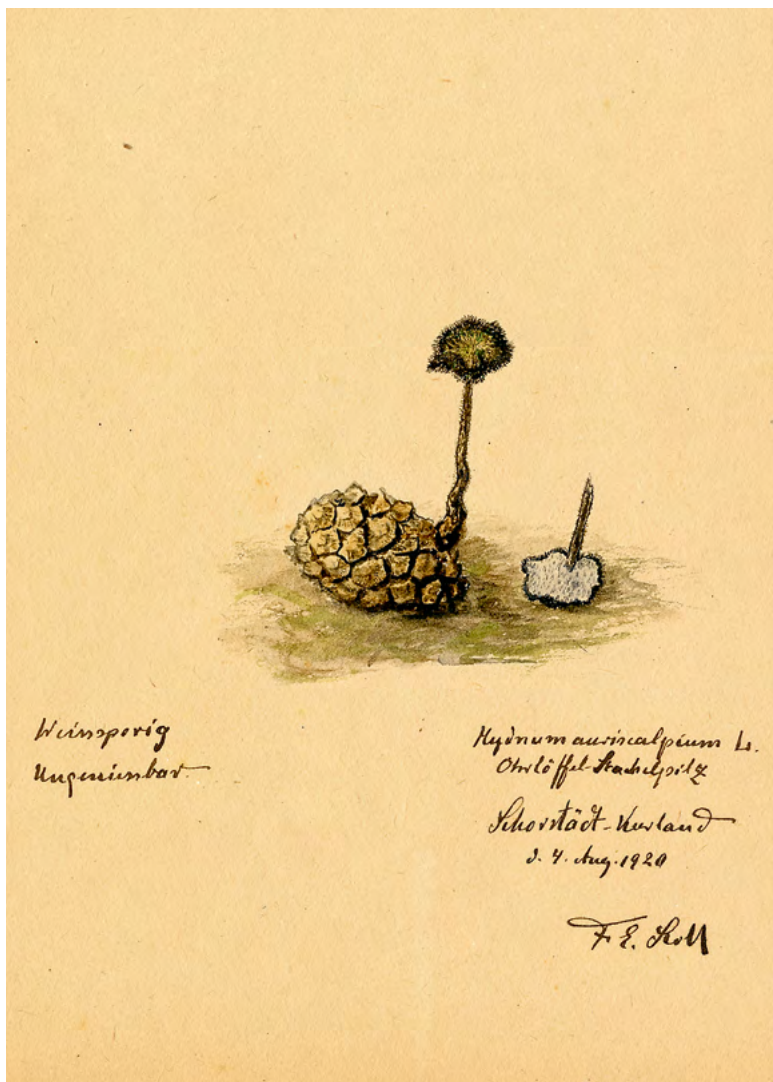
“Bet vēl retāk sastopami garšīgie bāli
okerdzeltānie ēdamie lāčpurni (*Morchella*
esculenta L.), kas nekad nav indīgi.”
(Štolls, 1934: 9)

*Lāčpurns (*Morchella esculenta*)*
Parastais lāčpurns

BOT15359/11

1920, 28,8 × 22,6 cm, papīrs, akvarelis

“Kaut kur sūnās trūd priežu ciekuri.
Uz tiem izaug mazas, bet brīniš-
ķīgas sēnītes. Tās ir vecmātes ausis
(Ohrlöffelpilz, *Hydnum auriscalpium* L.).
Tieva, tumšbrūna, raupja kātiņa galā ir
lāpstiņa. Tās apakšpusē nokarājas uz leju
īsas pelēkas adatiņas.” (Štolls, 1934: 9)

*Vecmātes auss (*Hydnum auriscalpium*)*
Parastā ausenīte (*Auriscalpium vulgare*)

BOT15333/22

1920, 28,4 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis, tuša

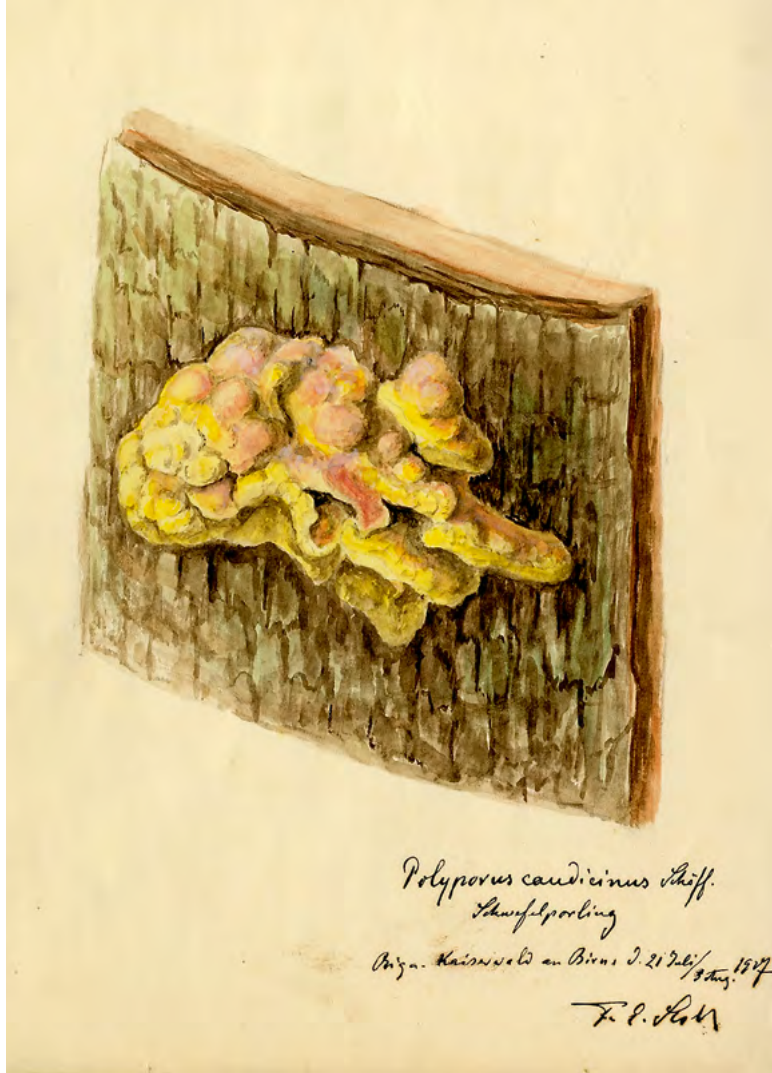
“Varbūt blakus uz kāda cita ciekura aug priežu vērdiņu sēne (Kiefernrübling, *Collybia esculenta* Wulf.). Tā ir maza okerdzeltāna sēnīte, kas no agra pavasara līdz pat jūnijam bieži sastopama lielos daudzumos uz meža ceļiem. Ja sēnīti izrok, tad bieži vien čiekurs vairs nemaz nav saskatāms. Viņš ir satrūdējis, sapuvis, un tikai dažas niecīgas zvīņu atliekas liecina, ka sēnīte tomēr ir augusi uz čiekura.” (Štolls, 1934: 9)

*Priežu vērdiņu sēne (*Collybia esculenta*)*

BOT15299/8

1936, 28,5 × 22 cm, papīrs, akvarelis

“Maija mēneša beigas. Pavasara sēnes ir nozudušas. Liekas, ka tagad visas sēnes atpūšas. Bet tā vis nav. Lūk, tur grāvmalā uz vecā vītola briest kaut kas spilgti dzeltānā krāsā. Te tas atgādina dzeltānos kārņņus, te līdzinās vēdeklīm; vietām saskatāmi apaļi kupri, citur slīpi lēveri; tie drūzmējas un stumda viens otru. Ja šo dzeltāno masu nosveram, tur ir 4, 8, pat 12 kilogrami. Viņa vizuļo iesarkanā gaismā, un tās krāsa atgādina sēru. No tās krunkotā vēdera izplūst reibinoša birga. Veca sieviņa iet garām, izbrīnējusies apstājas pie sēra piepes (*Polyporus caudicinus* Schaeffer), nospļaujas un steidzīgi tipina, galvu kratīdama, uz mājām.” (Štolls, 1934: 9–10)

*Sēra piepe (*Polyporus caudicinus*)*
Parastā sērpiepe (*Laetiporus sulphureus*)

BOT15382/1

1917, 28,5 × 20,4 cm, papīrs, akvarelis

“Ir pienācis jūnijs. Silts pārkoņa lietus atdzīvina sēņu micēliju. Tas stāpās un grozās, saveļas mazos mezglīņos, nobīda sānis sūnas un skujas, un virs zemes parādās mazas dzeltānas gailenītes (Pffifferlinge, *Cantharellus* sp.). Tur, kur saule svilinoši dedzina un iztvaicē pēdējās mitruma piles, tās paliek kautrīgi apakš zemes. Bet, kur pieturas mitrums un jauns lietutiņš no gaisa nolīst, tur gailenītes steidzīgi ceļ savas cepurītes virs zemes. Tās ir dzeltānas kā olas un staro kā saules gaisma. Paiet jūnijs un jūlijs, un, kad augustā uzplaukst sēņu bagātība visā pilnībā, tad arī vēl gailenes tūkstošiem ceļ savus zelta vēdiņus ārā no rasainās sūnas un viņu atspulga mirdz laimīgā sēņotāja acīs.” (Štolls, 1934: 10)

Parastā gailene (*Cantharellus cibarius*)

BOT15293/1

1914, 28,5 × 22,6 cm, papīrs, akvarelis

“Veca bērza (*Betula alba* L.) galotnē vālodze (*Pirol*, *Oriolus galbula*) svilpo savu tropisko dziesmu. Zem tumšajām eglēm, starp pūstošiem zariem un satrūdējušām lapām, blakus maigajiem paparžu (*Farne*, *Filicinae*) vēdekļiem, kas tik krāšņi saauguši, aizdegas dzeltānas sveces un liesmo sarkanas ugunis. Tās ir bērzlapītes (*Russula* sp.); viena no tām ir dzeltānā bērzlape (*Russula flava* Romell) ..” (Štolls, 1934: 11)

*Dzeltānā bērzlape (*Russula flava*)*
Dzeltenā bērzlape (*Russula claroflava*)

BOT15395/5

1918, 29 × 22,2 cm, papīrs, akvarelis

“.. otra, sarkanā, ir purvu bērslape
(*Russula paludosa* Britz.)”
(Štolls, 1934: 11)

*Purvu bērslape (*Russula paludosa*)*

Purva bērslape

BOT15395/6

1924, 28,4 × 22,4 cm, papīrs, akvarelis

“Blakus melleņu (*Vaccinium myrtillus* L.) krūmam, kura zilgani sarmotās ogas pašlaik cītīgi knābā kāda jauna mežirbe (Haseluhn, *Bonasa sylvestris*), savu plato, brūno, grubuļaini staraino saules sargu ir atvērusi smirdošā bērzlape (Stinktäubling, *Russula foetens* Pers.). Viņas smaka, kas gan ne katrreiz ir tik nepatīkama, jūtama diezgan tālu. Tādēļ drīzi vien atlido spīdīgi zilā mēslu vabole (Mistkäfer, *Geotrupes stercorarius*), nosēstas uz cepurītes un ieēdas dziļi iekšā garšīgajā gaļā. Kāds tauks kailais gliemēzis (Nacktschnecke, *Limax* sp.) pagājušā naktī ir uzklājis cepurītes izliekumam savu spīdīgo gļotu paklāju. Tagad tas sēd zem cepurītes, uz lapiņām, izkož lapiņām apaļus caurumus un ļauj, lai sporas apber viņa kailo miesu. Turpat blakus, apakš zemes lapas tup ļoti labā omā brūnais krupis (Erdkröte, *Bufo vulgaris* Laur.), jo lapa tam dod labu paēnu. Krupja zeltainās acis no prieka iemirdzas, kad tas ierauga gliemēzi. Un tad viņš pastiepj uz priekšu, lēnām, pa-vi-sam lē-nām. Kreisā pakājkāja ir gari izstiepta, bet nekustas, lai gan gandrīz trīs no uztraukuma. Kreisā priekškāja ir stipri saliekusies uz iekšu, un tās īkšķis rāda uz kārpaino vēderu. Tagad atkal vienu soli uz priekšu. Acis gandrīz vai sprāgst ārā no pieres un

kārīgi seko gliemēža kustībām. Vēl vienu soli tuvāk. Te atlido kāda brūna gaļas muša (Schmeissfliege, *Musca vomitoria*), ko arī ir ataicinājusi sēnes smaka. Tā nosēstas uz krupja muguras un lēnām aizrāpjas pāri platajām galvas kārpām pie pašas kreisās acs. Paliek uz plakstiņa stāvam un sāk spodrināt savu trešo kāju pāri. Tas ir kļūmīgi! Krupis aizver acis. Tas tomēr nelīdz. Tad viņš pārvelk ar īkšķi pāri kņudošai vietai, un muša aizlido tālāk. Tīkmēr gliemēzis ir iemidzis un vairs nekustina nevienu taustekli. Krupis stīvi blenž uz gliemēzi un arī nekustas. Tikai mēslu vaboles graušana traucē klusumu, kas tagad valda zem sēnes. Saule ir noslīdējusi zemāk un žāvējošiem stariem apspīd gliemēža pakalgalu. Gliemēzis saraujas un, it kā ko meklēdams, griež savus taustekļus atpakaļ. Bet tur pēkšņi atveras milzu rīkle, izkaras riebīgi gļotaina, plata un gaļīga mēle, un vēl gliemēzis nav krietni apskatījies, kad jau atrodas nāves ēnā, krupja kuņģī. Krupis ir apmierināts. Viņš vēl nočāpstina muti, noslauka ar labo priekškāju degunu un aizvelkas atpakaļ zem zemeņu lapas. Zilā mēslu vabole vēl arvienu ir izsalkusi, lai gan ir jau izgrazusies cepurītei cauri līdz kātiņam. – Rīt smirdošā bērzlape apgāzīsies.” (Štolls, 1934: 11–12)

* Smirdošā bērslape (*Russula foetens*)*
Smirdīgā bērslape

BOT15395/45

1916, 28,6 × 23 cm, papīrs, akvarelis

“Uz satrunējuša, tieva pelēkā alkšņa (*Alnus incana* DC.) stumbra rāpjas dučiem staraini rievotu spulgpiepju (Schillerporlinge, *Polystictus radiatus* Sow.). Tās ir cieši saspiedušās viena pie otras, it kā gribētu uzzināt, kura zīlīte (Meise, *Parus* sp.) tur augšā, apaļajā caurumā ir izperējusi savus mazuļus. Tumšajos egļu zaros lodā jaunās egļu jeb mežu zīlītes (Tannenmeisen, *Parus ater*). Bet pelēkā alkšņa sēnes to neredz un nedzird.” (Štolls, 1934: 11)

*Spulgpiepe (*Polystictus radiatus*)*
Alkšņu spulgpiepe (*Inonotus radiatus*)

BOT15383/12

1924, 28,4 × 22,3 cm, papīrs, akvarelis

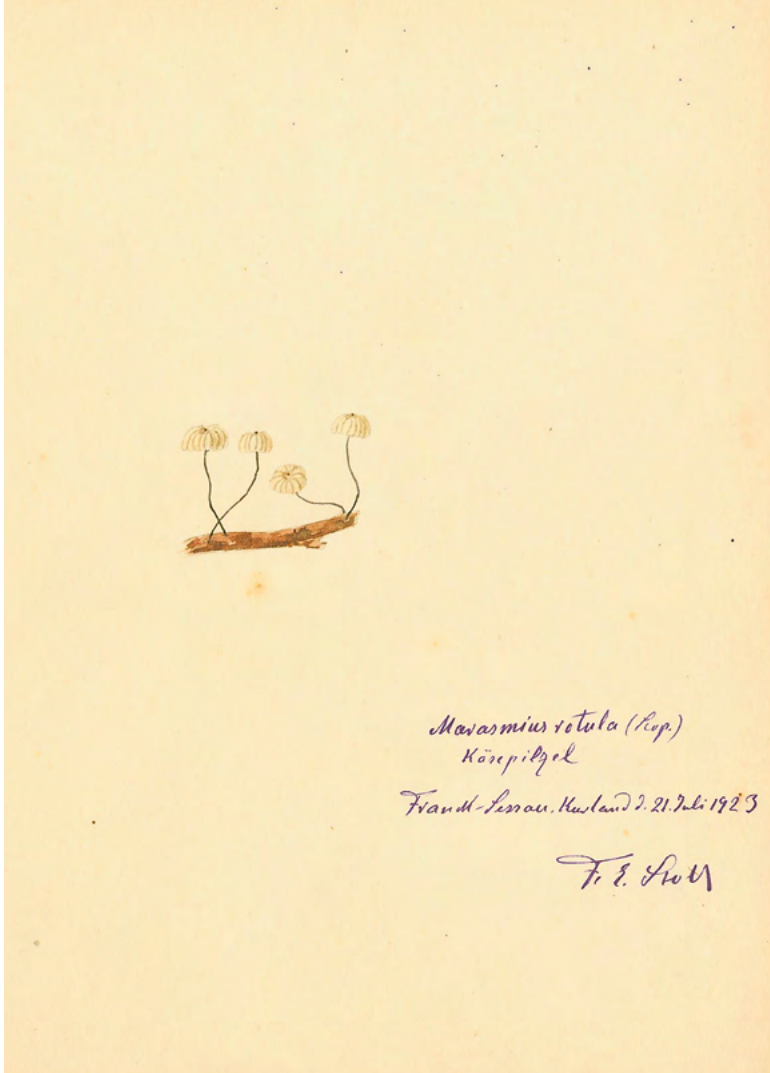
“Kad dažas nedēļas atpakaļ Jānītis dzina savu ganāmo pulku cauri mežam, tad mežā palika viens otrs govju plāčenis. Ieradās mazi brūni mēslu kukainīši (Dungkäfer) un izrakņāja govju mēslu biezeni. Mežā lidoja dažādu augu sporas. Daudzas no tām pieķērās pie mēsliem. Dažas jutās ļoti labi, uzdīga un krustām šķērsām izzaroja savus pavedienus mēslu plācenī. Tagad uz plāceņa ir 13 sēnes. Stingri un stīvi paceļas iesarkani brūnie, balti apputinātie kātiņi. Tie ir ap 10 cm gari. Viņu galā sēd pelēkbrūni, arī stingri zvaniņi. Viņi nekustas, bet, ja vējš tos spiež, viņi mazliet paliecas un tūliņ svinīgi un dziļā nopietnībā atgriežas atpakaļ savā iepriekšējā stāvoklī. Tās ir zvanainās mēslu sēnes (Glockenmistlinge, *Panaeolus campanulatus* L.). Liekas, it kā viņas gribētu nākošu svētdienu ar savām zvanu skaņām saaicināt meža kustoņus uz pātariem. Tās ir tik īpatnējas un skaistas, ka pirmos zvanaino mēslu sēņu pudurus katru gadu no jauna gribas apskatīties.” (Štolls, 1934: 12–13)

*Zvanainā mēslu sēne
(*Panaeolus campanulatus*)*
Zvana svārstene
(*Panaeolus sphinctrinus*)

BOT15370/10

1915, 28,7 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Mazās skrituļsēnītes (Rädchenpilze, *Marasmius rotula* Scop.) tepat netālu dejo rindu deju. Stingro, brūngani melno kātiņu galā, kas nav resnāki par zirga astru, droši turas ļoti maziņi, bālgani skrituļiši. No skrituļišu tumšās ass uz visām pusēm izstaro daudzi maigi spieķīši. Tie varētu vējainā laikā griezties un dūkt, bet viņi negriežas. Bet varbūt tie griežas pusnaktī, kad mūsu notrulušās acis nekā neredz?” (Štolls, 1934: 13)

---

*Skrituļsēnīte (*Marasmius rotula*)*
Riteņu vītene

BOT15355/6

1923, 28,4 × 22,4 cm, papīrs, akvarelis

“Zem eglēm sakustas sūnas, tās paceļas un nokrīt sānis. No sūnām izrāpjas smaga un lipīga dzeltāne (Grubiger Milchling, *Lactarius scrobiculatus* Scop.). Tai, kā šķiet, ir ļoti karsti, jo no tās zeltaini dzeltānās muguras pil gļotaini tauki. Dzeltāne mazliet apstājas un atpūšas. Jauni spēki viņai pieplūst no zemes. Tad piepešs grūdiens, un dzeltāne ir kājās. Nu tikai var redzēt, cik viņa drukna un liela. Viņas varenais ķermenis (cepurīte) ir 20–25 cm plata. Saules stari rotājas uz viņas platās muguras. Pēc tam tie dejo zem zaļo zaru jumta savu zelta liesmu deju.” (Štolls, 1934: 13)

*Dzeltāne (*Lactarius scrobiculatus*)*
 Eglene

BOT15344/5

1914, 28,5 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“No biezokņa izlien ceplītis (Zaunkönig, *Motacilla troglodytes*), sveicina, ceļus palokot, vaimanā n lādas, jo apakšā uz celma, kur vakar vēl bija apmetušās spīguļgalviņas, sauļojas odze (Kreuzotter, *Vipera berus* L.). Tur viņa guļ, lauztas līnijas platu, tumšu lentu uz muguras, sudrabaini pelēka. Viņa ir piepūtusies, cik vien spēj, un ļauj, lai saule izsilda visu viņas ķermeni. Viņa ir paēdusi, jo no rīta tai izdevās atrast meža peles (Waldmaus, *Mus* sp.) ligzdiņu ar septiņiem akliem pelēniem. Brīnišķīga čūska! Indīga? Jā gan, bet cilvēki arī ir indīgi un skaisti, un tādēļ tomēr neviens viņus nost nesit. Caur priežu stumbriem līst gaisma. No sūnām un skujām izplūst stipra smarža. Lācenes (Maronenpilze, *Boletus badius* Fries) tup netālu no koku stumbriem ..” (Štolls, 1934: 13)

*Lācene (*Boletus badius*)*
Lāču samtbeka (*Xerocomus badius*)

BOT15289/21

1915, 28,4 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Pelēkajās sūnās sēd baravikas (*Boletus edulis* Bull.)” (Štolls, 1934: 13)

*Baravika (*Boletus edulis*)*

Egļu baravika

BOT15289/7

1923, 28,5 × 22,2 cm, papīrs, akvarelis

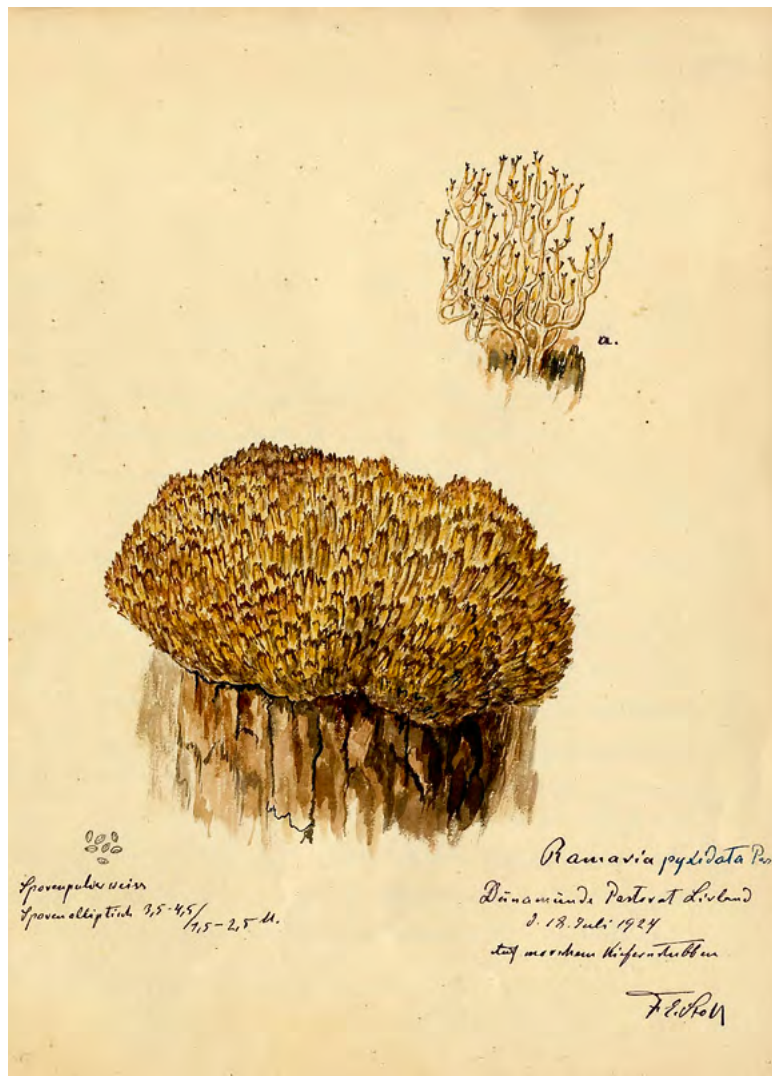
“Iesarkanā pārļu sēne (*Amanita rubescens* Fries) ļauj vājam plivināt tās maigos kroku svārciņus (gredzenu).”
(Štolls, 1934: 13–14)

* Pārļu sēne (*Amanita rubescens*)*
Sarkstošā mušmire

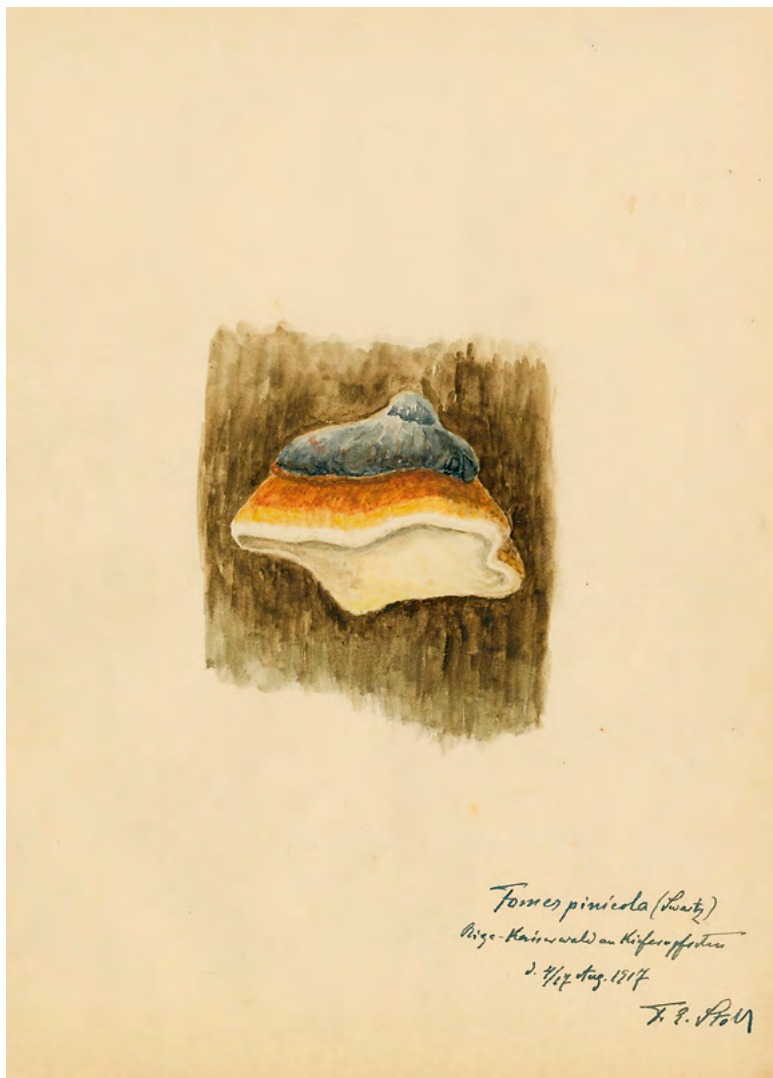
BOT15285/4

1920, 28,5 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Uz veca priedes celma kupli aug
brūnganās kausveidīgās kazu bārdas
(Becherkoralle, *Ramaria pyxidata* Pers.)
un skatās tur pāri uz veco priedi.”
(Štolls, 1934: 14)

*Kazu bārda (*Ramaria pyxidata*)*
Lapkoku svečtursēne
(*Clavicornia pyxidata*)
BOT15390/14
1924, 28,2 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“[Priedei] pie pamata jau 27 gadus aug
priežu piepe (Kiefernporling, *Fomes
pinicola* Swartz). Šī piepe ir pelēkbrūna,
izskatās veca un izdēdējusi, bet, kad
atnāk jūlijs, tad tā grezno savu malu ar
jaunu, iesarkani dzeltānu lentu.”
(Štolls, 1934: 14)

*Priežu piepe (*Fomes pinicola*)*
Parastā apmalpiepe (*Fomitopsis pinicola*)

BOT15318/17

1917, 28,5 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Aiz priežu meža sākas vairākus kilometrus plats sūnu purvs. Tur mēs iegriezīsimies augustā.

Uz apaļās kūdrainās muguras sēņu gandrīz nemaz nav. Bet tur aug lielā daudzumā zilenes jeb glāzenes (Blaubeeren, *Vaccinium uliginosum* L.) un garšīgās lācenes jeb šķomenes (Schellbeeren, *Rubus chamaemorus* L.). Tuvāk pie malas, kur aug kroplainas priedītes un purva bērziņi, kur pavasarī zied andromedas (Rosmarinheide, *Andromeda polifolia* L.) un purva vāvērāji (Sumpfporst, *Ledum palustre* L.), tur tagad ložņā pa kūdras sūnu (Sphagnum) spilveniem slaidas, tikko saredzamas dzērveņu (Moosbeere, *Vaccinium oxycoccus* L.) stīgas. Vietvietām pie stīgām redzamas zaļas vai jau sarkanas ogas, kas apmēram tikpat lielas kā ķirši. Pie vecajiem celmiem spēcīgi aug tumšzaļā brūklene (Strickbeerkraut, *Vaccinium vitis idaea* L.). Tās pilnie sarkanie ķekari aizsedz lielu tumši brūnu samtkājīti (Samtfusskrempling, *Paxillus atrotomentosus* B.), kas turpat blakus aug uz satrunējušas malkas. Tās īsais, resnais kātiņš ir aptīts ar platu, melnganbrūnu samta lentu.” (Štolls, 1934: 14)

*Samtkājīte (*Paxillus atrotomentosus*)*
Samtainā mietene

BOT15372/1

1914, 28,1 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Tur, kur grāvmalās kūdra ir bez augu segas vai kur to sedz tikai īsi ķērpji un sūnas, guļ zemē simtiem mazu un lielu indīgo pūpēžu (Kartoffelbovisten, *Scleroderma bovista* Fries). Tie atgādina apaļus kaļķakmentiņus, aug pa vienam vai mazās ligzdiņās, pa 3 līdz 5 eksemplāri katrā. Neviens no tiem nav tik gluds kā kartupelis, jo visiem no saules stariem ir saplaisājusi bālganā ārējā miziņa. Tā ir kārpaina un sadalīta laukumos. Daži gatavākie eksemplāri jau dzeltenī kā sērs vai iepelēki. Starp tiem ir arī tādi, kuru miziņa ir pavisam pārplīsusi. No tiem paceļas pelēki zaļu sporu putekļu mākonīši.” (Štolls, 1934: 14)

*Indīgais pūpēdis (*Scleroderma bovista*)*
Pēc zīmējuma un apraksta – parastais cietpūpēdis (*Scleroderma citrinum*)

BOT15399/3

1916, 28,5 × 22,8 cm, papīrs, akvarelis

“Bet kas tad tam tur ir noticis? Tas jau izskatās tāds, it kā tam no paša miesas augtu bērni. Jā, tiešām, slaidi kātiņi laužas no pūpēja apakšas, apskauj gaišo mātes ķermeni un lepi ceļ uz augšu savas brūnganās cepurītes, zem kurām ir zaļgani dzeltāni stobriņi. Esam atraduši lielu retumu: liekēžu beku (Schmarotzer-Röhrling, *Boletus parasiticus* Bull.)!” (Štolls, 1934: 14)

*Liekēžu beka (*Boletus parasiticus*)*
Parazītiskā samtbeka
(*Xerocomus parasiticus*)

BOT15289/95

1932, 28,4 × 21,7 cm, papīrs, akvarelis

“Zem biezajiem bērzu krūmiem, uz zemes, kas izmesta, grāvi rokoš, aug simtiem brūno rūgtenu (Bitterlinge, *Lactarius rufus* Sc.). Turpat nav mazums kailo krampēņu (Kahler Krempling, *Paxillus involutus* Batsch) ..”
(Štolls, 1934: 14–15)

*Kailā krampene (*Paxillus involutus*)*

Kailā mietene

BOT15372/3

1914, 28,5 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“.. netrūkst arī bērzu bekas
(Birkenröhrling, *Boletus scaber* Bull.).
Bērzu bekas mīkstā porainā cepurīte
tādās vietās bieži redzama, bet viņa te
nav skaisti tumši brūna, tā ir gandrīz
pelēka, un tur tālāk ir redzama viena
gluži baltu cepurīti.” (Štolls, 1934: 15)

*Bērzu beka (*Boletus scaber*)*
Parastā bērzubeka (*Leccinum scabrum*)
BOT15289/56
1914, 28,5 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Zaļajās sūnās mūs lišķīgi aicina skaistas, spilgti sarkanas un maigi violētas bērslapītes (*Russula* sp.). Mēs steidzamies turpu un laužam tās, bet viņas sabirst sīkās drumslās. Ods (Mücke, *Culex pipiens*) uzlaižas uz lūpas un grib apmierināt savu izsalkumu. Odu noslaukām ar roku un nobīstamies. Kas tad tas? Lūpas un mēle deg kā ugunī. Bērslapītes skaļi iesmejas: “Nedusmojies par mums! Mēs esam mazās purva meitiņas. Ja mūs grib skūpstīt, mēs iekožam skūpstītājam mēlē. Mazliet indīgas mēs esam, bet neesam tomēr sevišķi ļaunas.” Jā, mēs nedusmojamies nemaz, bet nerātnes aizmirst arī vairs nevaram. Šīs sīvās, gandrīz caurspīdīgās, dzidrās bērslapītes sauc par birzīgajām bērslapēm (Zerbrechlicher Täubling, *Russula fragilis* Pers.)” (Štolls, 1934: 15)

*Birzīgā bērslape (*Russula fragilis*)*
Trauslā bērslape

BOT15395/21

1915, 28,3 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Tās [birzīgās bērslapes] esot tuvas radniecības indīgajām bērslapēm (Speitäublinge, *Russula emetica* Schaeff.), varbūt pat vienkārši viena viņu pasuga, kas gleznāja par istajām sugas pārstāvēm.” (Štolls, 1934: 15)

Indīgā bērslape (*Russula emetica*)*

Sivā bērslape

BOT15395/10

1913, 28,6 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Dziļāk mežā mēs, protams, sastapsim starp vāverājiem (Porst, *Ledum palustre* L.) un mellenājiem purvu bērslapes (Sumpftäublinge, *Russula paludosa* Britz.) un priežu bērslapes (Verfaerbender Täubling, *Russula decolorans* Fries), īstos podiņus.” (Štolls, 1934: 15)

*Priežu bērslape (*Russula decolorans*)*
Mainīgā bērslape

BOT15395/26

1924, 28,2 × 22,3 cm, papīrs, akvarelis

“Turpat arī būs slaidās makstsēnes
(Scheidlinge, *Amanitopsis vaginata*
Bull.) ..” (Štolls, 1934: 15)

*Makstsēne (*Amanitopsis vaginata*)*
Pelēkā makstsēne (*Amanita vaginata*)

BOT15285/37

1916, 28,6 × 22,9 cm, papīrs, akvarelis

“.. bālās mušmires (Gelblicher
Knollenblätterpilz, *Amanita mappa* B.) ..”
(Štolls, 1934: 15)

---

*Bālā mušmire (*Amanita mappa*)*
(*Amanita citrina*)

BOT15285/6

1914, 28,5 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“.. čigānītes (Zigeuner, *Pholiota caperata*
Pers.)..” (Štolls, 1934: 15)

*Čigānīte (*Pholiota caperata*)*
Cirtainā čigānēne (*Rozites caperata*)

BOT15376/21

1936, 28,7 × 22 cm, papīrs, akvarelis

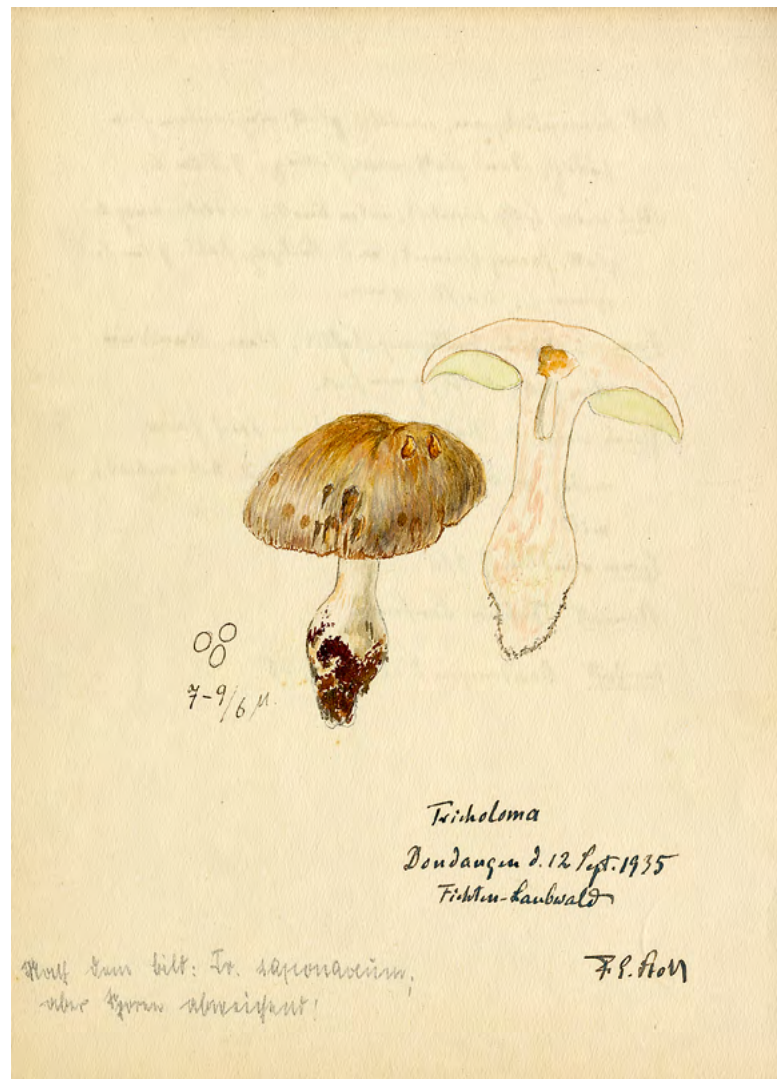
“.. arī īstās rudmieses (Edelreizker, *Lactarius deliciosus* L.)” (Štolls, 1934: 15)

*Īstā rudmiese (*Lactarius deliciosus*)*
Priežu rudmiese

BOT15344/31

1922, 28,4 × 22,6 cm, papīrs, akvarelis

“Ejam cauri nelielam lapu koku mežam,
kur aug bērzi, apses un varbūt arī dažas
egles. Tur mēs .. blakus pūkainēm
(Ritterlinge, *Tricholoma* sp.) un pienenēm
(Milchlinge, *Lactarius* sp.) ..”
(Štolls, 1934: 15)

*Pūkaine (*Tricholoma* sp.)*

BOT15412/18

1935, 28,7 × 22 cm, papīrs, akvarelis

“.. [atrodam] arī apšu beku (Rotkappe,
Boletus rufus Schaeffer).”
(Štolls, 1934: 15)

---

*Apšu beka (*Boletus rufus*)*
Parastā apšubeka (*Leccinum aurantiacum*)

BOT15289/53

1935, 28,7 × 22 cm, papīrs, akvarelis

“Meža vasarnīcu dārzos diezgan bieži var sastapt lielās, staltās saulsarga sēnes (Schirmpilze, *Lepiota procera* Scop.). Arī tās ir sava brīnišķīgā veidojuma pēc īstas skaistules. Bet arī tās iznīcina, jo no viņām baidās, tās tura par indīgām. Nē, tās nav indīgas, viņas ir tikai s k a i s t a s un ļoti garšīgas.” (Štolls, 1934: 16)

*Saulsarga sēne (*Lepiota procera*)*
Lielā dižsardzene (*Macrolepiota procera*)
BOT15347/19
1913, 28,5 × 22,3 cm, papīrs, jaukta tehnika

“Mežmalā, kur caur tumšo krūmu lapotni un baltiem stumbriem var saskatīt pļavu, tur atkal kaut kas deg un vizuālo tumši sarkanās ugunīs. Tās ir mušmires (Fliegenpilze, *Amanita muscaria* L.). Viņas ir apburoši skaistas. Vai zemes virsū vēl ir kāda cita sēne, kas skaistumā varētu līdzināties mušmirei? Tur viņa stāv; tās cepurīte ir 30 cm plata. Tur tālāk ir otra, kas savu cepurīti izliekusi līdzīgi doma jumolam. Un jaunās sēnītes, kas, tikko no zāles pacēlušās, ir dūres lielumā, bet gandrīz viscaur vēl pārklātas ar iedzeltāni baltu plīvuru. – Kā staro viņu sarkanums no plīvura ieplīsumu vietām! Es zināju kādu vietu, kur ik gadus auga šie dārgakmeņi starp sēnēm. Kad es 1933. gadā turpu aizgāju, tad apburošo greznumu bij izpostījušas rupjas rokas! Kā gan tas saprotams, ka ir ļaudis, kas galdniekam pasūta lielas, sarkani nokrāsotas mušmires no koka, lai tās noliktu dārzā par sēdekļiem, bet mirdzošo skaistumu dabā, pat paša dārzā, izposta, aizbildinādamies ar to, ka mušmires ir indīgas?” (Štolls, 1934: 15–16)

“Parastā mušmire ir sevišķi mainīga, variāciju bagāta kā formas, tā arī krāsas ziņā. Sausos priežu mežos viņa lielāko tiesu ir blāvu krāsu, maza, neievērojama. Lapu koku mežos, sevišķi zem bērziem, viņa izaug milzīgi liela, ir tālu saredzama un spilgtās krāsās. Šur tur var atrast arī iebrūni dzeltānus eksemplārus (var. *umbrina*), kas atgādina panteru mušmīri (*Amanita pantherina* DC.), bet viegli no tās atšķirama pēc spilgti dzeltānas krāsas zem cepurītes miziņas. Parastās mušmires inde, muskarīns, atrodas galvenā kārtā sarkanajā miziņā, bet ir arī pa daļai gaļā. Dažos apgabalos šo sēni, gan tikai bez miziņas, lietā ēšanai. Sevišķi dzērāju kuņģis to ļoti labi panesot. Mēs tomēr labāk priecāsimies par parastās mušmires skaistajām krāsām un atstāsim viņu augam. Sibīrijā un Ziemeļkrievijā šo sēni lietājot reibinošu dzērienu pagatavošanai. Kopā ar miziņu pienā novārīta parastā mušmire ir labs līdzeklis pret mušām. Piens tad ir tik indīgs, ka kaķis, to ieēdis, nobeidzas.” (Štolls, 1934: 48)

*Mušmire (*Amanita muscaria*)*

Sarkanā mušmire

BOT15285/40

1918, 28,3 × 22,2 cm, papīrs, akvarelis

“Vecos ozolos, kā to jau sirmā senatnē zināja, dzīvo dažādas driēdas un koku nimfas, kas rotaļādamās ir iemācījušas nevainīgam pastaigātājam dažu labu nedarbu. Tur, vai tā ir īstenība, vai tie ir māņi? Vai tur kāds nesmējās vecajā stumbrā? Un tur, netālu no zemes pie stumbra karājas gara sarkana mēle! Strauji lec un ķeru aiz mēles. Tagad man nimfa ir rokā, bet viņa nenāk līdz. Ņemu nazi un nogriežu tās mēli. Sarkanās asinis plūst no rētas un lēnām pil zemē. Šī mēle ir tikpat mīksta kā gaļa. Kad es viņu mazliet saspiežu, no jauna plūst asinis no tās. Vienalga es viņu ietinu papīrā un mājā izcepu uz pannas. Viņa garšo teicami! Un zinātnieks? Tas apgalvo, ka šī mēle esot aknu piepe (Leberpilz, Ochsenzunge, *Fistulina hepatica* Schaeffer). Tā piederot pie stobriņu sēnēm (*Polyporaceae*) un reizēm augot uz ozoliem. Bet ko gan tāds zinātnieks zina? Viņš visu redz tikai ar prātu!” (Štolls, 1934: 16–17)

*Aknu piepe (*Fistulina hepatica*)*
Parastā aknene

BOT15316

1933, 28,3 × 22,3 cm, papīrs, akvarelis

“Uz lapu un skuju kociem, pie saknēm,
uz celmiem un arī dzīvu koku stumbriem
šai laikā viscaur parādās īstās celmenes
(Hallimasch, *Armillaria mellea* Vahl).
Viņas var viegli lielā daudzumā ievākt.”
(Štolls, 1934: 17)

*Īstā celmene (*Armillaria mellea*)*

Parastā celmene

BOT15286/1

1915, 28,2 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Arī neīstās celmenes (Stockschüpling, *Pholiota mutabilis* Schaeff.) vēl ir sastopamas.” (Štolls, 1934: 17)

*Neīstā celmene (*Pholiota mutabilis*)*
Mainīgā pacelmene (*Kuehneromyces mutabilis*)

BOT15376/4

1920, 28,5 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Zem priedēm un eglēm savas brūngansarkanās, zvīņveidīgās cepurītes izpleš dažas medenes (Rehpilz, *Hydnum imbricatum* L.)” (Štolls, 1934: 17)

*Medene (*Hydnum imbricatum*)*
Parastā vēšmēlene, medene, pursla,
vanadzene (*Sarcodon imbricatum*)

BOT15396

1914, 28,3 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“No tumšajām sūnām izbāž savas
bālganās muguras aitu piepes
(Schafporlinge, *Polyporus ovinus*
Schaeff.) ..” (Štolls, 1934: 17)

*Aitu piepe (*Polyporus ovinus*)*
Parastā aitpiepe (*Albatrellus ovinus*)

BOT15382/2

1922, 28,5 × 22,8 cm, papīrs, akvarelis

“.. veģu piepes (Semmelporlinge,
Polyporus confluens Schw.)”
(Štolls, 1934: 17)

*Veģu piepe (*Polyporus confluens*)*
Kopaugošā aitpiepe (*Albatrellus confluens*)
BOT15382/3
1923, 28,5 × 22 cm, papīrs, akvarelis

“Tur tālāk paceļas lielā bīskapa cepure (Infullorchel, Bischofsmütze, *Helvella infula* Schaeff.). Tās cepurīte ir iedzeltāni rūšaina, pūšļaini lēvaraina, un bieži tai trīs galotnes.” (Štolls, 1934: 17)

---

*Bīskapa cepure (*Helvella infula*)*
Rudens bisīte (*Gyromitra infula*)

BOT15331/10

1933, 28,4 × 22,3 cm, papīrs, akvarelis

“Saulainākās vietās mežā šur un tur kā
nosēts bālajām silu vālitēm (Heidekeule,
Clavaria argillacea Pers.)”
(Štolls, 1934: 17)

*Silu vāļīte (*Clavaria argillacea*)*

BOT15295/7

1929, 28,3 × 21,7 cm, papīrs, akvarelis

“Sūnās aug dzeltānās kazu bārdas jeb šķipsnenes (Gelbe Koralle, *Ramaria flava* Schaeff.)” (Štolls, 1934: 17)

*Dzeltānā kazu bārda jeb šķipsnene
(*Ramaria flava*)*
Dzeltenā korallene

BOT15390/2

1935, 28,6 × 22 cm, papīrs, akvarelis

“Turpat duras sēņotājam acīs zilgani baltās, violētu sarmojumu klātās biez-
kātes (*Inoloma traganum*,
Fries).” (Štolls, 1934: 17)

*Biezkāte (*Inoloma traganum*)*
Āža timeklene (*Cortinarius traganus*)

BOT15340/1

1922, 28,1 × 22 cm, papīrs, akvarelis

“Miroņu trompetes atver savas tumšās
piltuves ..” (Štolls, 1934: 17)

Miroņu trompete
Rudens taurene (*Cratarellus
cornucopioides*)

BOT15304/1

1928, 28,6 × 22,4 cm, papīrs, akvarelis

“.. smagās gaļīgās liepenes (Graukopf, *Clitocybe nebularis* Batsch.) kautrīgi mūs uzlūko.” (Štolls, 1934: 17)

*Liepene (*Clitocybe nebularis*)*
Dūmainā aplocene, piltuvene, liepene
BOT15297/30
1916, 28,4 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

Taf. 31.

293

Embarr.
Nainporis

Tricholoma equestre L.
Grünling
Forstl. Beudant. Luth. Esser. Harl.
d. 29. Sept. 1914

F. E. Sho M

“Smilšainos priežu mežos ierodas garšīgās smiltenes (Grünlinge, *Tricholoma equestre* L.). Viņas tikai nedaudz paceļ virs zemes savu smiltīm klāto cepurīti, it kā kaunētos par savām spilgti zaļgandzeltānajām lapiņām. Tomēr arī smiltenes grib, lai tās ēd.” (Štolls, 1934: 17–18)

*Smiltene (*Tricholoma equestre*)*
Parastā smiltene

BOT15412/35

1914, 28,5 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Līdz ar pirmajām nakts salnām daudzas sēnes pazūd. Mežs paliek tukšs. Bet tad jau sāk parādīties pirmās salnu gliemēzēnes (Frostschnecklinge, *Limacium hypothejum* Fries). Tās ir labas, lietājamās sēnes.” (Štolls, 1934: 18)

*Salnu gliemēzene
(*Limacium hypothejum*)*
Salnas gliemēzene
(*Hygrophorus hypothejus*)

BOT15350/3

1914, 28,3 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Dārzos un pļavmalās sāk augt salnas sēne (Frostrasling, *Tricholoma conglobatum* Vitt.). Tā ir ļoti garšīga un ražīga. Ja tā arī reizēm ir sasalusi stīva, par to nekas, viņa garšo arī tad labi.”
 (Štolls, 1934: 18)

*Salnas sēne (*Tricholoma conglobatum*)*
 Salnas čemurpūkaine (*Lyophyllum fumosum*)

BOT15412/22

1916, 28,4 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

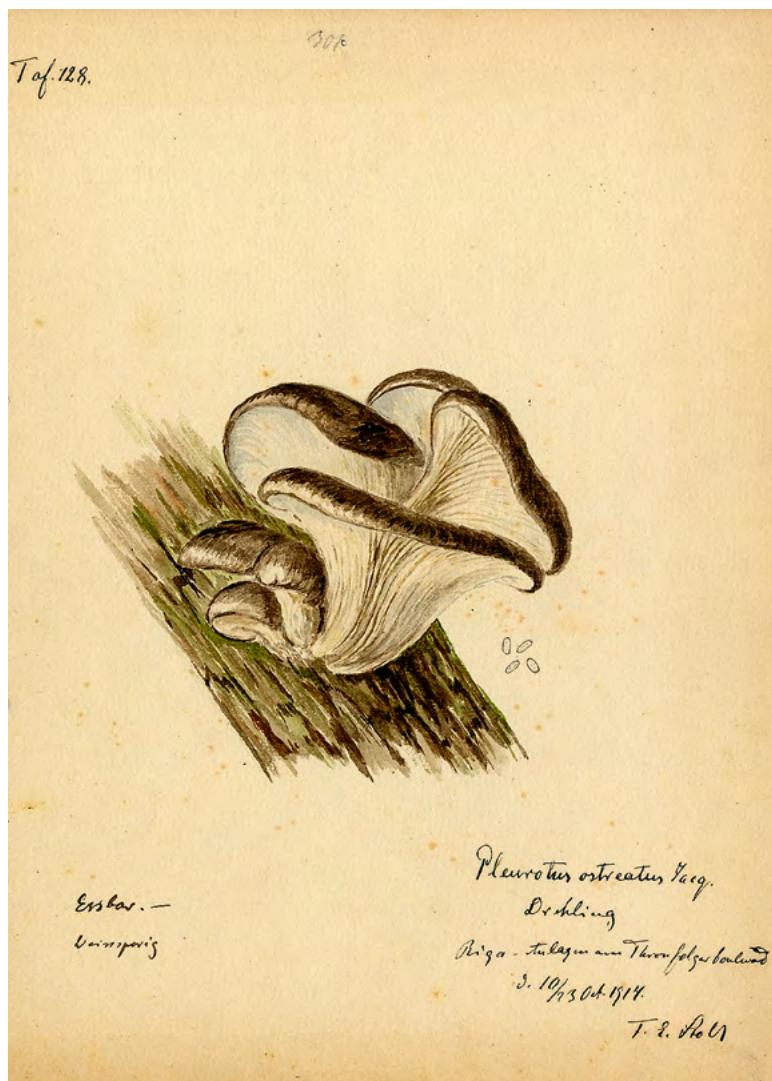
“Jau vasarā parādās uz vecu vītolu, papeļu un citu lapu koku zariem un stumbriem biezos ceros austeru sēnes (Austernseitling, *Pleurotus asreatus* Jacq.). Tās turpina augt arī vēlu rudenos, pat ziemā.” (Štolls, 1934: 18)

“Aug [austersēnes] kopā ar ziemas celmenēm, vienā un tai pašā laikā un uz vieniem un tiem pašiem kokiem. Arī austersēne aug pušķos un reizēm lielā skaitā kāpj augšup pa stumbru. Abas sēnes ir ļoti garšīgas un iepriecina sēņu mīļotāju un pazinēju ziemas laikā ar svaigu sēņu maltīti. Es reiz Ziemassvētkos pārnesu mājā no veca vītola pie Bastejkalna (Rīgā) milzīgu daudzumu austersēņu un ziemas celmeņu. Viņas bij sasalušas stīvas, bet svētkos pusdienā man bij svaigu sēņu maltīte. Redzot austersēnes lielos pušķos augam uz stumbriem vai celmiem, acs priecājas par skaisto skatu un bagātīgo vākumu. Šo sēņu gaļa gan ir mazliet sīksta, bet, smalki sakapātas un pareizi pagatavotas, austersēnes tomēr garšo lieliski.” (Štolls, 1934: 58)

*Austeru sēne (*Pleurotus asreatus*)*
Austeru sānause (*Pleurotus ostreatus*)

BOT15378/7

1914, 28,6 × 22,4 cm, papīrs, akvarelis

“Blakus austeru sēnēm nereti aug arī ziemas vērdiņu sēnes (Winterrüblinge, *Collybia velutipes* Curtis). Tā līdz pat Ziemassvētkiem var vēl vienmēr ievākt svaigas ēdamsēnes.” (Štolls, 1934: 18)

---

*Ziemas vērdiņu sēne (*Collybia velutipes*)*
Samtainā ziemene (*Flammulina velutipes*)

BOT15299/17

1916, 28,4 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Piepju draugi var ievākt skaistus eksemplārus ne tikai vēlu rudenī, bet arī cauru ziemu. Uz melnalkšņu (*Alnus glutinosa* L.) stumbriem var atrast, kaut arī diezgan reti, skaistu spīdīgo piepi (Glänzender Porling, *Placodes lucidus* Leyss.). Tās cepurīte, bet sevišķi kātiņš spīd, it kā būtu pārklāti ar ķiršu krāsas laku. Par vasaru un rudeni ir izauguši ļoti skaisti ozolu piepes (Eichenwirrschwamm, *Daedalea quercina* L.) eksemplāri.” (Štolls, 1934: 18)

*Ozolu piepe (*Daedalea quercina*)*

Korķainā ozolpiepe

BOT15310/1

1914, 28,3 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Resnos egļu celmus pārklāj iedzeltāni rūsaini smaržīgi fenheļa piepes (Fenchel-Tramete, *Trametes odorata* Wulf.) spilveni.” (Štolls, 1934: 18)

*Fenheļa piepe (*Trametes odorata*)*
Smaržīgā sētaspiepe
(*Gloeophyllum odoratum*)

BOT15409/4

1924, 28,3 × 22,4 cm, papīrs, akvarelis

“Uz apzāģētiem vītoliem jau no tālienes
var saredzēt smaržīgo anīsa piepi
(Duftender Weidenschwamm, *Trametes
suaveolens* L.)” (Štolls, 1934: 18)

*Anīsa piepe (*Trametes suaveolens*)*

Smaržīgā tauriņpiepe

BOT15409/10

1918, 28,6 × 22,2 cm, papīrs, akvarelis

“Augsti lapu koku zaru vijumā kāpj dedzināmā piepe (*Feuerschwamm*, *Fomes igniarius* L.). Tās veids mainās līdz ar to koku sugu, uz kuras šī piepe aug.”
(Štolls, 1934: 18)

---

*Dedzināmā piepe (*Fomes igniarius*)*
Parastā cietpiepe, neīstā posaspiepe
(*Phellinus igniarius*)

BOT15318/3

1916, 28,4 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Ziema. Mēs brienam pa sniegu uz māju. Uz muguras somā ir daži skaisti spīdīgās piepes eksemplāri un dažas kreves sēnes (Krustenpilze). Tās mēs ar kalnu un mazu rokas zāģīti nolobījām no koka. Sniegā guļ daži satrūdējuši bērzu stumbri. Tie ir sakrauti viens uz otra. Tur kaut kas iespīdas it kā sarkana liesma. Vai tas iespējams, tagad ziemā? Asinis? Nē, krāsa daudz par gaišu. Piesteidzamies tuvāk un atrodam uz balta bērza zara ziemas saules spilgti apspīdētu purpur-sarkano piepi (*Polystictus cinnabarinus* Jacq.). Jā, ir ziema, bet no baltā sniega mums nes sveicienu neliels gabaliņš siltās vasaras saules!” (Štolls, 1934: 18)

*Purpursarkanā piepe
 (*Polystictus cinnabarinus*)*
 Parastā cinobrpiepe
 (*Pycnoporus cinnabarinus*)

BOT15383/11

1914, 28,6 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Daudzi cilvēki iet uz mežu, bet viņi mežu neredz koku dēļ. Tie redz būvkokus un malku, tie redz krājamies banku zīmes (papīra naudu) mīkstā ādas somiņā, kas rūpīgi jāglabā visdziļāk paslēptajā kabatā. Bet mežu, dzīvo mežu, to viņi neredz. Ir arī tādi cilvēki, kas vēlas “dabas jaukumus” baudīt. Tie izbrauc no pilsētas un ņem līdzī gramofonu, degvīnu, alus, kafijas, piena un zeltera pudeles. Tie nes uz mežu smagus grozus ar maizi, sviestu, sieru, ķilavām, desām un šķiņķi (kumpi). Tie neaizmirst arī “Laimas” šokolādi un latveļus [“LATVĒL” – košļājamas augļu konfektes – D. J.]. Protams, izbraukumā jāpiedalās arī dārgajai laulātai draudzenei un tik ļoti labi izdevušamies bērniem. Tiem jāņem līdzī vasaras kleitas un uzvalki, nedrīkst aizmirst pidžamas. Jā, cilvēki ņem uz mežu līdzī visu, ko vien var, tikai sajēgu par mežu viņi piemirst, jo tās tiem nemaz nav. Sienāzīša (*Heuschrecke*, *Locusta viridissima*) čirkstēšanu viņi nedzird, peļu vana-dziņa (*Bussard*, *Buteo vulgaris*) apļus gaišā [dienā] tie neredz, bet mazo nevainīgo glodenīti (*Blindschleiche*, *Anguis fragilis* L.) grāvmalā viņi tomēr ir noķēruši un ar

rungām sasītuši sīkos gabalos, pacilāti apziņā, ka ir nonāvējuši “visbriesmīgāko Latvijas indīgo čūsku” un daudzus cilvēkus izglābuši no šausmīgas nāves. Uz ceļa zirgu mēsli. Tur aug mēslenes (*Düngerlinge*, *Panaeolus* sp.). Tās ir baltas kā sniegs. Sitiens ar spieķi, un šis krāšņums ir sagrauts. Uz trūdoša bērza celma kupli ieviesušās neīstās celmenes. Kājas spēriens, un darbs ir galā. Lielākā tiesa sēņu izbraucējiem liekas esam riebīgas izskata ziņā. Dažas pat nekaunīgi rāda savu indīgumu ar spilgtu krāsu palīdzību! Vai tas nav riebīgi? Es vēl nekad neesmu redzējis neglītu sēni. Katra no tām ir savdabīgi skaista. Viņu izskats ir tikpat brīnišķs kā slavenā sūnu zvaniņa (*Moosglöckchen*, *Linnaea borealis* Gronov) vai smilšu neļķes (*Sandnelke*, *Dianthus arenarius* L.) izskats, kas abas aug kāpu mežos. Un indīgas? Pasakat man, kāda tad izskatās inde? Es to nezinu. Būtu jau ļoti jauki, ja indīgos augus un līdz ar to arī indīgas sēnes varētu pazīt pēc krāsas, bet tā tas nav. Cilvēku attiecības pret dabu ir kļūmīgu aizspriedumu un tīšas nezināšanas pilnas. Bet, par laimi, visi cilvēki nav tādi.” (Štolls, 1934: 18–19)

*Mēslene (*Panaeolus* sp.)*

BOT15370/4

1915, 28,5 × 22,5 cm, papīrs, akvarelis

“Sēnes ir augi, tas tainība, bet viņas patiesībā nemaz neizskatās pēc augiem, un to miziņā ir pat hitīns, viela, kas parasti sastopama tikai dzīvniekos. Viņu veids arī stipri atšķiras no tā priekšstata, kāds mums parasti ir par augiem. Tās ierodas no zemes tūkstošiem vienā naktī un gluži negaidīti mūs pārsteidz. Bet tad reizēm gadiem ilgi dažās vietās sēņu nav. Te tās stāv pulciņā, cieši saspiedušās cita pie citas. Bet turpat netālu citas sēnes ir sastājušās lielā aplī, it kā gribētu iet rotaļās. Dažas kāpj augsti kokā, līdz pat zaru vaiņagam, lai varētu plašāk redzēt. Citas nolien visapslēptākajā nostūrī vai gravā, tumšā, nemīlīgā krūmu biezoknī. Tās sagādā cilvēkiem brīnišķīgus ēdienus, bet arī visbriesmīgāko nāvi no saindēšanās. Vai tas kāds brīnums, ka tautas tās ievēro un piemin savās teikās, dziesmās un ikdienas izteicienos, lietā tautas ārstniecībā? Latviešu pasaku, teiku, sakāmvārdu un tautas dziesmu krājumos es par sēnēm daudz vielas neatradu. Bet droši vien dažāda laba veca sēņotāja zina brīnišķīgus nostāstus par tām. Kaut man izdotos tādu sastapt! Droši vien arī starp latviešiem ir tādi cilvēki, kas dzird, ko runā tautas dvēsele, un tad paši rada jaunas pasakas. Vai arī te nedzīvo rūķi un meža gariņi zem sēņu jumtiņa, kā to lasām vācu pasakās? Kad esmu dziļi mežā nokļuvis, kur neiespiežas cilvēka balss, kur krauklis sauc, tumši ūdeņi iztek no tumšiem dziļumiem un sēnes klusēdamas stāv uz vienas kājas, tad man liekas, ka meža gariņi

iznāk no savām paslēptuvēm un grib uzsākt sarunas ar mani. Vecais briedis, kas purvā dzīvo, ir uzvilcis baltas bikses, uzlicis galvā krēslu ar asiem stūriem un tagad tērzē ar gludu melnu gliemēzi, kas, acis ielicis garos stobros, to uzlūko taustīdamies. Starp resnajām vecā ozola saknēm, šo ozolu stādījusi Līgo dieve, tup, mēness apspīdēta, veca pelēka sieviņa. Viņa ir pūces lielumā, tai līks deguns un lielas melnas acis. Viņa stāv un vaid: vai, vai! Pēc brītiņa viņa uzceļas kājās un ierušina sausajās ozola lapās baltu olu. “Kas tu esi?” es prasu, “un ko tu dari?” – “Kas es esmu, to es nezinu. Bet es biju pie cilvēkiem un noklausījos, ko viņi runāja. Šausmīgus lāstus viņi izteica un aprunāja līdzcīvēkus. Zem godīguma segas viņi krēpāja indi, tikai indi. Es visu indi noriju sevī, lai tā kādam nenodara ļaunu. Ai, kā viņa dedzināja! Tad es visu indi ieliku šai olā, un tagad tā ir aprakta. – – Paskaties, kas tagad notiek!” Sausās ozolu lapas paceļas uz augšu, un no viņām izlien zaļā mušmire. “Tā sevī glābās ļaužu siržu indi līdz pastarai dienai, un, ja kāds no šīs sēnes kaut drusciņu apēdīs, tad tam jāmirst. Paskat, cik daudz sēņu te zem ozola – – ik dienas eju pie cilvēkiem indi rīt un glābju daudzus no nāves.” Sieviņa izpleš savas mīkstās pelēkās rokas un uzlido ozolā. Uz indīgās sēnes cepurītes laipni spīguļo jāņtārpiņš. – – “Brauc uz Bausku pēc sēņu sēklām!” kāds no augšas man uzsauc. Jā, viņam tainība, un es negribu vairs tālāk sapņot.” (Štolls, 1934: 33–34)

Zaļā mušmire
(*Amanita phalloides*)

BOT15285/20

1930, 28,3 × 21,8 cm, papīrs, akvarelis

“Par raganu gredzenu izcelšanos kāda sēnotāja Rīgas tirgū man stāstīja, ka viņa gan to gluži droši nezina, bet esot novērojusi, ka sēnes nekad neaugot gluži tai pašā vietā, kur iepriekšējā gadā augušas, bet ceļojot vienmēr tālāk, jo vecajā vietā laukumā visas barības vielas esot izlietātas. Sēņu grupai izplešoties, rodoties raganu gredzeni. Lai gan viņa nemaz nezina, ka ir sēnotne, kura aug, tomēr viņas spriedums ir ļoti tuvu patiesībai. Tā ir ļoti pazīstama parādība, ka sausās pļavās var atrast izkaltušas, apļveidīgas vietas, kuru malās reizēm kuplā zālē aug gredzenā sēnes. Bieži tomēr sēņu arī nav. Daudzreiz neizārdīti zirgu mēsli ir tik stipri, ka izdedzina zāli, bet malā, kur to ir bijis mazāk, tie veicina zāles

krāšņāku augšanu un sagādā arī sēnēm, piemēram, atmatenēm, labvēlīgus augšanas apstākļus. Zāles izdegumus rada arī nagļu sēne (Nelkenschwindling, *Marasmius caryophylleus* Schaeff.), kas parazitē uz zāles saknēm. Tādas vietas var bieži sastapt ceļmalās un druvmalās. Šiem gredzeniem Vācijā un Zviedrijā pieraksta sakarus ar raganām, elfām un citiem gariem. Vecas sēnotājas Tīringā stāsta, ka raganas Valpurģu naktī (1. maijā) pirms jāšanas uz Brokena kalnu (augstākā kalnu galotne Harca kalnos) mācoties pļavās un mežu klajumos savas dejas. Tā viņas nomīdot zāli un sūnas (izdegušās vietas), bet raganu sviedri un citi izdalījumi veicinot šādu dejas vietu malās krāšņu zāles augšanu.” (Štolls, 1934: 39)

*Nagleņu sēne (*Marasmius caryophylleus*)*
Pļavas vītene (*Marasmius oreades*)

BOT15355/12

1914, 28 × 22 cm, papīrs, akvarelis

“Maza elfiņa naktī lēkāja plašā zaļā pļavā, savu maigo kājiņu iemina govju plācenī un netika vairs ārā. Kad rītā uzlēca saule, viņa vēl tur stāvēja un raudāja. Lielas melnas asaras ritēja pāri baltajai kleitiņai un pilēja zemē. Kāds zēns skrēja garām, ieraudzīja elfiņu un sauca: “Vai jūs redzat balto tintes sēni!” Viņš ņēma nūju un sadauzīja sēni, jo viņš nezināja, ka tā ir elfiņa.” (Štolls, 1934: 42)

“Porcelāna tintes sēne (.. *Coprinus comatus* Fl. Dan.).
V ē r t ī b a : j a u n a s , kamēr vēl cepurīte piekļāvusies kātiņam un lapiņas baltas, l a b a s **ē d a m s ē n e s**. Pēc ievākšanas tūliņ jāgatavo ēdienā, jo lapiņas ātri paliek melnas un pārvēršas šķidrumā. No šīs sēnes var iegūt

vislabāko sēņu ekstraktu. No izplūstošajām cepurītēm var pagatavot īstu rakstāmu tinti: sēnes jāliek traukā, melnajam šķidrumam jāpieliek kā saistviela nedaudz arābu gumijas (gumiarabika) un nedaudz neļķeļļas, lai to izsargātu no pelēšanas, un tinte ir gatava. “Tinte” īstenībā pastāv tikai no ūdens un no melnajām sporām. Ja viņai ļauj izžūt lēzenā traukā, tad paliek pāri melns sporu pulveris, ko var viegli noslaucīt. Skolēni vairākkārt man ir atnesuši rakstu darbus, kas rakstīti ar “tintes sēnes tinti”. Šos rakstus nevarēja nodzēst, kaut gan šai “tintei” nebij likta klāt gumija. Šādu pareizi pagatavotu sēņu tinti varētu lietāt arī dokumentu parakstiem, jo sēnes sporas rakstā arvienu būtu uzrādāmas.” (Štolls, 1934: 65–66)

*Porcelāna tintes sēne (*Coprinus comatus*)*
Porcelāna tintene

BOT15300/15

1914, 28 × 22 cm, papīrs, akvarelis

Literatūra

- Matrozis R., Alex U. Biografien osteuropäischer Ornithologen (21): Ferdinand Stoll (1874–1966) – Taxidermist, Mykologe, Pionier der Vogelfotografie und Faunist der Vogelwelt des Baltikums // Ornithologische Mitteilungen 68, 2016, Nr. ¾, S. 147–152.
- Štolls F. E. Latvijas sēnes // Jaunais zinātnieks, Nr. 24/25. Rīga, 1934.
- Vimba E. F. E. Štolla dzīve un darbs // Latvijas sēnes [F. E. Štolla akvareļi]. Rīga, 2001, 4.–13. lpp.
- Vimba E. Ko mēs zinām par Ferdinandu Erdmani Šollu? [Sēņu pētnieks Latvijā 20. gs. 20.–30. gados] // Tava labākā grāmata par Latviju: 109 jautājumi un atbildes. 4. grām. Rīga, 1999, 234.–236. lpp.
- Vimba E., Berga I. F. E. Štolla sēņu akvareļi LU Botānikas muzejā // Latvijas Universitātes Raksti. 814. sēj. Zinātņu vēsture un muzejniecība. Rīga, 2016, 152.–161. lpp.
- Вимба Э. Заслуги Ф. Э. Штолля в изучении флоры грибов Латвийской ССР / Из истории естествознания и техники Прибалтики. Т. I (IV). Рига, 1968, с. 197–202.
- Матрозис Р. Жизнь и деятельность орнитолога и таксидермиста Фердинанда Штоля (1874–1966) // Русский орнитологический журнал 22, 2013, с. 249–257.

Grāmatā minēto sēņu nosaukumu rādītājs

<i>Albatrellus confluens</i>	57
<i>Albatrellus ovinus</i>	56
<i>Amanita citrina</i>	3, 44
<i>Amanita muscaria</i>	48, 49
<i>Amanita phalloides</i>	76, 77
<i>Amanita rubescens</i>	32
<i>Amanita vaginata</i>	43
<i>Armillaria mellea</i>	53
<i>Auriscalpium vulgare</i>	18
<i>Boletus edulis</i>	31
<i>Cantharellus cibarius</i>	21
<i>Clavaria argillacea</i>	59
<i>Clavicornia pyxidata</i>	33
<i>Clitocybe nebularis</i>	63
<i>Collybia esculenta</i>	19
<i>Coprinus comatus</i>	80, 81
<i>Coprinus dunarum</i>	7, 10
<i>Cortinarius traganus</i>	61
<i>Cratarellus cornucopioides</i>	62
<i>Daedalea quercina</i>	69
<i>Fistulina hepatica</i>	52
<i>Flammulina velutipes</i>	68
<i>Fomitopsis pinicola</i>	34
<i>Gyromitra esculenta</i>	15
<i>Gyromitra infula</i>	58
<i>Gloephyllum odoratum</i>	70
<i>Hygrophorus hypothecus</i>	65
<i>Inonotus radiatus</i>	26
<i>Kuehneromyces mutabilis</i>	54
<i>Lactarius deliciosus</i>	46
<i>Lactarius scrobiculatus</i>	29
<i>Laetiporus sulphureus</i>	20
<i>Leccinum aurantiacum</i>	50
<i>Leccinum scabrum</i>	39
<i>Lyophyllum fumosum</i>	66
<i>Macrolepiota procera</i>	51
<i>Marasmius oreades</i>	78, 79
<i>Marasmius rotula</i>	28
<i>Morchella conica</i>	16
<i>Morchella esculenta</i>	17
<i>Panaeolus</i> sp.	75
<i>Panaeolus sphinctrinus</i>	27
<i>Paxillus atrotomentosus</i>	35
<i>Paxillus involutus</i>	38
<i>Phellinus igniarius</i>	72
<i>Pycnoporus cinnabarinus</i>	73
<i>Pleurotus ostreatus</i>	67
<i>Ramaria flava</i>	60
<i>Rozites caperata</i>	45
<i>Russula claroflava</i>	22
<i>Russula decolorans</i>	42
<i>Russula emetica</i>	41
<i>Russula foetens</i>	24, 25
<i>Russula fragilis</i>	40
<i>Russula paludosa</i>	23
<i>Sarcodon imbricatum</i>	55
<i>Scleroderma citrinum</i>	36
<i>Trametes suaveolens</i>	71
<i>Tricholoma equestre</i>	64
<i>Tricholoma</i> sp.	47
<i>Xerocomus badius</i>	30
<i>Xerocomus parasiticus</i>	37
kopaugošā	aitpiepe 57
parastā	aitpiepe 56
parastā	aknene 52
dūmainā	aplocene 63
parastā	apmalpiepe 34
parastā	apšubeka 50
parastā	ausenīte 18
	austeru sēne 67
egļu	baravika 31
apšu	beka 50
bēzu	beka 39

liekēžu	beka 37	kailā	mietene 38
birzīgā	bērzlape 40	samtainā	mietene 35
dzeltenā	bērzlape 22		miroņu trompete 62
indīgā	bērzlape 41	bālā	mušmire 44
mainīgā	bērzlape 42	sarkanā	mušmire 48, 49
priežu	bērzlape 42	sarkstošā	mušmire 32
purva	bērzlape 23	zaļā	mušmire 76, 77
sīvā	bērzlape 41		nagleņu sēne 78, 79
smirdīgā	bērzlape 24, 25	korķainā	ozolpiepe 69
trauslā	bērzlape 40	mainīgā	pacelmene 54
parastā	bērzubeka 39		pērļu sēne 32
	biezkāte 61	aitu	piepe 56
parastā	bisīte 15	aknu	piepe 52
rudens	bisīte 58	anīsa	piepe 71
	bīskapa cepure 58	dedzināmā	piepe 72
īstā	celmene 53	fenheļa	piepe 70
neīstā	celmene 54	ozolu	piepe 69
parastā	celmene 53	purpursarkanā	piepe 73
parastā	cietpiepe 72	priežu	piepe 34
parastais	cietpūpēdis 36	sēra	piepe 20
parastā	cinobrpiepe 73	veģu	piepe 57
salnas	čemurpūkaine 66		piltuvene 63
cirtainā	čigānene 45	neīstā	posaspiepe 72
	čigānīte 45		pūkaine 47
lielā	dižsardzene 51	indīgais	pūpēdis 36
	dzeltāne 29		pursla 55
	eglene 29	priežu	rudmiese 46
parastā	gailene 21	īstā	rudmiese 46
salnas	gliemezene 65		rumpucis 15, 16
	kazu bārda 33		salnas sēne 66
dzeltenā	kazu bārda 60	lāču	samtbeka 30
dzeltenā	korallene 60	parazītiskā	samtbeka 37
kailā	krampene 38		samtkājīte 35
	ķervele 15	austeru	sānause 67
	lācene 30		saulsarga sēne 51
parastais	lāčpurns 17	parastā	sērpiepe 20
smailais	lāčpurns 16	smaržīgā	sētaspiepe 70
	liepene 63		skrituļsēnīte 28
pelēkā	makstsēne 43	parastā	smiltene 64
	medene 55		spulgpiepe 26
	mēslene 74, 75	alkšņu	spulgpiepe 26
zvanainā	mēslu sēne 27	zvana	svārstene 27

lapukoku	svečtursēne 33		vanadzene 55
	šķipsnene 60		vecmātes auss 18
rudens	taurene 62	priežu	vērdiņšēne 19
smaržīgā	tauriņpiepe 71	ziemas	vērdiņu sēne 68
āža	tīmeklene 61	parastā	vēršmēlene 55
kāpu	tintene 7, 10	plavas	vītene 78, 79
porcelāna	tintene 80, 81	riteņu	vītene 28
silu	vāļite 59	samtainā	ziemene 68

Ferdinands Erdmanis Štolls. Sēņu pasaule. Sastādītāja Daiga Jamonte.
Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2023. 88 lpp.

Muzeja sērijas trešā grāmata ļauj ieskatīties mikologa Ferdinanda Erdmaņa Šolla (1874–1966) akvareļu kolekcijā. Grāmatā iekļauta neliela daļa no vairāk nekā tūkstoš lapu lielās F. E. Šolla sēņu attēlu kolekcijas, kas glabājas Latvijas Universitātes Muzeja Botānikas un mikoloģijas kolekcijās. Attēlos redzamo sēņu aprakstam izmantoti citāti no F. E. Šolla grāmatas “Latvijas sēnes”.
Grāmata būs saistoša ne tikai mikologiem, dabaszinību vēstures interesentiem, bet arī mākslas mīļotājiem un katram, kam tuva daba.

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**

Sastādītāja Daiga Jamonte

Zinātniskās redaktors Inita Dāniele, Diāna Meiere

Vāka un dizaina autore, maketētāja Baiba Lazdiņa

Sērijas logotipa dizainu veidojis Klāvs Loris

Literārā redaktore Gita Kļaviņa

© Latvijas Universitāte, 2023

ISBN 978-9934-18-976-0

Iespiests SIA “Jelgavas tipogrāfija”